

2010 års ekonomiska vårproposition

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett övriga utskott tillfälle att yttra sig över 2010 års ekonomiska vårproposition – proposition 2009/10:100 – med motion, i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Civilutskottet tar i detta yttrande upp förslagen till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken med utgångspunkt från de frågor som bereds av utskottet, och då främst från ett bostadspolitiskt perspektiv.

Sammanfattning

Civilutskottet ställer sig, med utgångspunkt från sitt beredningsområde, bakom de av regeringen förordade riktlinjerna för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.

Utskottet anser vidare att finansutskottet bör föreslå riksdagen att avslå motion 2009/10:Fi15 (s, mp, v) i de delar som gäller tillkännagivanden om bostadspolitiska insatser.

I en avvikande mening (s, v, mp) föreslås att motionen tillstyrks i motsvarande delar.

Utskottets överväganden

Utskottets ställningstagande

Inom civilutskottets beredningsområde finns ett flertal frågor med stor betydelse för den allmänna ekonomiska utvecklingen i landet. Det gäller främst för de bostadspolitiska ställningstagandena som i hög grad påverkar bostadsmarknadens utveckling och därmed även förutsättningarna för bl.a. tillväxt och sysselsättning. Även utskottets ärenden inom konsumentpolitiken och den civilrättsliga lagstiftningen har emellertid ofta betydelse i en vid ekonomisk bemärkelse. Utskottet kan i dessa frågor konstatera att regeringens förslag under den innevarande mandatperioden i hög grad varit inriktade på regelförenklingar och syftat till att skapa goda förutsättningar för såväl konsumenter som företagare. Ett aktuellt exempel på en sådan regelförändring är den proposition om en slopad revisionsplikt för mindre företag som för närvarande bereds inom utskottet. Utskottet kan konstatera att de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som regeringen redovisar i den ekonomiska vårpropositionen syftar till att även fortsättningsvis stärka företagsklimatet. Den inriktning som politiken under de senaste åren har haft på väl balanserade skatter har också stärkt hushållens konsumtionsutrymme. Även i övrigt anser utskottet att de redovisade åtgärderna inom den ekonomiska politiken har en inriktning som positivt kan bidra till utvecklingen inom de samhällssektorer som faller inom civilutskottets beredningsområde. I det följande uppehåller sig emellertid utskottet i yttrandet endast vid förhållandena inom bostadssektorn. Detta särskilt med anledning av den väckta trepartimotionen och de åtgärder med bostadspolitisk inriktning som där föreslås.

Utskottet vill först helt kort redogöra för de åtgärder som under innevarande mandatperiod vidtagits inom bostadspolitiken i syfte att normalisera bostadssektorn och förbättra bostadsmarknadens funktionssätt. Utgångspunkten för detta arbete har varit att hushållens behov och önskemål ska vara styrande för hur bostadsbeståndet utvecklas. Arbetet har till stor del inriktats på att ställa om bostadssektorn från ett bidragsberoende till en tryggare och bättre fungerande bostadsmarknad med långsiktigt stabila villkor för byggande, ägande och nyttjande av bostäder med alla typer av upplåtelseformer. Olika former av konkurrensnedvridande produktionsstöd avvecklas och kommer att vara helt avvecklade till 2012. Detta tillsammans med andra åtgärder skapar förutsättningar för sektorn att fatta långsiktiga beslut om bostadsinvesteringar. Avskaffandet av den statliga fastighetsskatten har bidragit till en tryggare bostadsmarknad. Regler för hyresgarantier och förvärvsgarantier för förstagångsköpare har utarbetats i syfte att underlätta för bl.a. nya hushåll att etablera sig på bostadsmarknaden. En möjlighet till direkt ägande av bostäder även i flerbostadshus har införts i form av ägarlägenheter. Den statliga överprövningen av kommunernas beslut om försälj-

ning ur sina egna bostadsbestånd har undanröjts. Dessa reformer har bidragit till en ökad valfrihet på bostadsmarknaden och en möjlighet till ökat inflytande för de boende.

För närvarande behandlar utskottet två propositioner med förslag som ytterligare kommer att kunna bidra till en bättre fungerande bostadsmarknad. Det gäller förslagen om en ny plan- och bygglag respektive nya regelsystem för de allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolagen och för hyressättningen. Förslaget till ny plan- och bygglag syftar bl.a. till att ge enklare och tydligare regler för bostadsproduktionen och övrigt samhällsbyggande. I detta sammanhang bör bl.a. de tidsfrister som införs för kommunernas handläggning framhållas. Därutöver behandlar justitieukskottet regeringens proposition om mark- och miljödomstolar som kommer att leda till en effektivare överklagandeprocess. Förslagen om de kommunala bostadsaktiebolagen och om nya hyressättningsregler ligger i linje med en historiskt sett unik samsyn mellan hyresbostadsmarknadens parter som har uppnåtts under de senaste åren.

Förhållandena på bygg- och bostadsmarknaden är sådana att många reformer och förändringar i olika regelsystem inte får ett omedelbart genomslag. Det beror bl.a. på den långa tid som normalt sett förflyter från de första planerna på ett nytt bostadsprojekt tills det färdiga huset står inflyttningsklart. Vidare har stora delar av byggbranschen hittills präglats av en bristande förmåga att utveckla produktionsmetoder som kan leda till lägre byggkostnader och en säkerställd kvalitet. Detta är sannolikt till stor del en följd av att såväl byggbranschen som bostadssektorn i övrigt under flera årtionden varit föremål för en detaljerad statlig styrning och subventionspolitik som lett till en bristande konkurrens. Utskottet vill mot denna bakgrund understryka nödvändigheten av en långsiktighet och konsekvens i det reformarbete som på olika sätt kan bidra till sektorns omställning. En framgångsrik ekonomisk krishantering och den förda politiken på bostadsområdet börjar emellertid nu ge utslag i bl.a. en ökande bostadsproduktion. Enligt Boverkets senaste prognos kommer bostadsbyggandet att öka med 50 % fram till 2011, och antalet bostäder i planerade projekt har stigit markant.

Civilutskottet anser att en klimatanpassning och energieffektivisering av bostadsbeståndet är angelägen, även sett ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Bland regeringens klimatåtgärder inom bostadsområdet kan nämnas Delegationen för hållbara städer som tillsattes av regeringen hösten 2008. Delegationen har till uppgift att verka för en hållbar utveckling av städer, tätorter och bostadsområden, bl.a. genom att stimulera arbetet med att åstadkomma välfungerande och attraktiva stadsmiljöer där hög livskvalitet går hand i hand med förbättrad miljö, ekonomisk tillväxt, social sammanhållning och minimerad klimatpåverkan.

På nationell nivå har arbetet med energieffektivisering i bebyggelsen under senare år intensifierats i flera avseenden. Delmålet om energieffektivisering av bebyggelsen inom ramen för miljö kvalitetsmålet God bebyggd

miljö är möjligt att nå med fortsatta åtgärder. Detta mål innebär att den totala energianvändningen per uppvärmd areaenhet i bostäder och lokaler i förhållande till användningen 1995 ska ha minskat med 20 % till 2020 och med 50 % till 2050. Därutöver kan nämnas att nya byggnadstekniska lösningar inom nyproduktionen har medfört att olika typer av lågenergihus blivit allt vanligare. Kraven på energieffektivitet har också skärpts i byggreglerna. Inom EU har arbetet med en omarbetning av direktivet om byggnaders energiprestanda nyligen slutförts. Enligt direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att alla nya byggnader ska vara lågenergibyggnader från 2020. Nya byggnader som ägs och nyttjas av offentliga myndigheter ska vara lågenergibyggnader från 2018.

Sammanfattningsvis har det under mandatperioden genomförts ett omfattande arbete med att reformera och effektivisera bostadssektorn. Det finns väl grundad anledning att förvänta sig att den nuvarande regeringen fortsätter det bostadspolitiska reformarbetet även under kommande mandatperiod. Däremot har den aktuella trepartimotionen en inriktning som ger anledning till oro vad gäller bostadssektorn.

I motionen föreslås att det på nytt införs statliga subventioner till bostadsproduktionen kopplade till ett regelsystem med krav på bostädernas utformning och upplåtelseform samt villkor som reglerar hyrorna. Enligt utskottets uppfattning skulle ett genomförande av förslaget riskera att vända en positiv utveckling inom bostadssektorn. Det bör också framhållas att denna typ av åtgärder inte ens under de senaste årens lågkonjunktur och ekonomiska kris har efterfrågats av sektorn. I den nuvarande situationen, då de mest akuta problemen i den svenska samhällsekonomin har klarats av och bostadsproduktionen åter tar fart, ter sig förslaget än mer omotiverat. Detta gäller således även med beaktande av de senaste veckornas oro över eurozonens ekonomiska utveckling. Det kan vidare ifrågasättas om förslaget, med den skisserade inriktningen, är möjligt att närmare utforma så att det inte står i konflikt med de förslag om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag och reformerade hyressättningsregler som utskottet för närvarande behandlar. Dessa förslag syftar bl.a. till att uppnå konkurrensneutralitet mellan företagen på hyresbostadsmarknaden och ge en ökad tyngd för marknadens alla parter i hyressättningsystemet.

När det gäller frågan om valfriheten på bostadsmarknaden kan det noteras att motionärerna vill sätta upp ett mål som innebär att huvuddelen av nyproduktionen av bostäder ska vara hyresrätter. Civilutskottet vill för sin del göra gällande att målet i stället bör vara att uppnå en väl fungerande bostadsmarknad där hushållens efterfrågan blir styrande för bostadsproduktionens inriktning.

I motionen förordas också en ”miljardinvestering i miljonprogrammet” och ett ”ROT-avdrag för både småhus och hyreshus”. Den förstnämnda åtgärden är inte möjlig att närmare kommentera eftersom det saknas uppgifter om stödets inriktning och omfattning. Det finns emellertid anledning att befara att villkoren för stödet även på detta område avses innefatta en

statlig styrning som skulle leda till sämre konkurrens och ökade kostnader. Motsvarande invändningar kan riktas mot den förordade utvidgningen av ROT-avdraget. Denna åtgärd faller emellertid i huvudsak inom skatteutskottets beredningsområde.

Utskottet anser sammanfattningsvis att motionen på det bostadspolitiska området förordar en inriktning som skulle riskera den nuvarande utvecklingen mot en väl fungerande bostadsmarknad. Motionen ska också ses mot bakgrund av att företrädare för de tre partierna tidigare under riksmötet i motioner lagt fram en rad andra förslag där en ökad reglering och fler statliga bidrag föreslagits.

Utskottet avstår från att kommentera övriga förslag i motionen om riktlinjerna för den ekonomiska politiken. Det finns emellertid anledning att erinra om att en inriktning av den ekonomiska politiken som inte uppfattas som ansvarsfull kan få en direkt inverkan på kapitalförsörjningen och ränteutvecklingen och därmed även på bygg- och boendekostnaderna. Det visar inte minst den senaste tidens oro över de offentliga finanserna i andra europeiska länder. En ansvarsfull nationell ekonomisk politik skapar däremot förutsättningar för ett lågt ränteläge och bidrar till att hålla boendekostnaderna nere för småhusägare, bostadsrättshavare och hyresgäster.

Som redan torde ha framgått av det ovan anförda anser civilutskottet att finansutskottet bör föreslå riksdagen att avslå motionen i de delar som gäller tillkännagivanden om bostadspolitiska insatser. Civilutskottet ställer sig däremot bakom de av regeringen förordade riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

Stockholm den 25 maj 2010

På civilutskottets vägnar

Inger René

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger René (m), Ewa Thalén Finné (m), Johan Löfstrand (s), Eva Bengtson Skogsberg (m), Lennart Pettersson (c), Christina Oskarsson (s), Jan Ertsborn (fp), Hillevi Larsson (s), Christine Jönsson (m), Yvonne Andersson (kd), Anti Avsan (m), Egon Frid (v), Eva Sonidsson (s), Lars Tysklind (fp), Jan Lindholm (mp), Fredrik Lundh Sammeli (s) och Börje Vestlund (s).

Avvikande mening

Bostadspolitiska satsningar (s, v, mp)

Johan Löfstrand (s), Christina Oskarsson (s), Hillevi Larsson (s), Egon Frid (v), Eva Sonidsson (s), Jan Lindholm (mp), Fredrik Lundh Sammeli (s) och Börje Vestlund (s) anför:

Civilutskottet bereder frågor om bostadspolitik och konsumentpolitik samt huvuddelen av den civilrättsliga lagstiftningen. Det har funnits anledning att rikta kritik mot en stor del av de förslag som den borgerliga regeringen lagt fram för riksdagen på dessa områden under den innevarande mandatperioden. Inte sällan har det också funnits anledning att rikta kritik gällande frånvaron av förslag om åtgärder på viktiga samhällsområden där det finns omfattande problem. Båda dessa grunder för kritik mot den förda politiken är i hög grad relevant när det gäller bostadspolitiken, som har en direkt inverkan på de frågor om den ekonomiska utvecklingen i landet som är aktuella i detta yttrande.

Bostadsfrågorna utgör ett eget politikområde med central betydelse för landets alla invånare. Det är samtidigt ett politikområde som har stor betydelse för och starkt påverkas av samhällsutvecklingen och insatserna på andra områden. Det gäller bl.a. sysselsättningen, klimatomställningen och välfärdsfrågorna i vid bemärkelse. Det innebär också att en politik för en fungerande bostadsmarknad är en av förutsättningarna för en framgångsrik ekonomisk politik. I stora delar av landet finns det omfattande problem på bostadsmarknaden. Det är mot denna bakgrund starkt oroande att regeringen i den ekonomiska vårpropositionen i princip helt förbigår bostadsfrågorna i riktlinjerna för den ekonomiska politiken. När det gäller bostadspolitiska frågor innehåller propositionen endast en kort beskrivning av de åtgärder som vidtagits under innevarande mandatperiod. Det är då fråga om åtgärder som till stor del varit inriktade på att avveckla politikområdet och minska samhällets ansvarstagande.

Den nuvarande regeringen har på kort tid lyckats reducera bostadspolitikens roll och till stor del överlåtit utvecklingen till marknadskrafterna. Det har skett bl.a. genom en avveckling av de ekonomiska instrument som tidigare fanns för att stimulera tillkomsten av bostäder till rimliga kostnader. Vidare har den tidigare möjligheten att hindra en alltför omfattande ombildning av hyresrätter till bostadsrätter tagits bort. Följden har blivit en fallande bostadsproduktion, helt otillräckliga insatser för att renovera och klimatsäkra bostadsbeståndet, längre bostadsköer samt ett minskat utbud av hyresrätter och bostäder som kan efterfrågas av unga och andra med begränsade ekonomiska resurser. Efter de avvecklingsåtgärder som regeringen vidtog redan under sitt första år vid makten har den negativa utvecklingen på bostadsmarknaden, med bl.a. en kraftigt fallande produktion av hyresrätter, tillåtits fortgå utan att några förslag lagts fram för

riksdagen. Det är först nu, under de sista månaderna av mandatperioden, som de sedan lång tid utlovade förslagen om villkoren på hyresbostadsmarknaden och en ny plan- och bygglag har kunnat presenteras. I den förstnämnda frågan krävdes det ett initiativ från hyresbostadsmarknadens parter för att få regeringen att släppa sin klara inriktning mot marknadshyror. Det har dock visat sig att regeringen i sitt förslag avvikit från parternas önskemål på flera väsentliga punkter. Behovet av en ny plan- och bygglag har varit uppenbart under en följd av år, inte minst för att möjliggöra en mer effektiv samhällsplanering och underlätta bostadsproduktionen. När nu förslaget till slut har lagts fram visar det sig emellertid ha sådana lagtekniska brister att ärendet bör återförvisas till regeringen för en omarbetning och kvalitetssäkring.

Det är således uppenbart att det nu krävs ett återupprättande av det politiska ansvarstagandet för bostadsfrågorna, både som ett eget politikområde och som en väsentlig del i bl.a. välfärdspolitiken, klimatpolitiken och den allmänna ekonomiska politiken. I den gemensamma motion som lagts fram av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet finns överväganden och förslag med denna inriktning. Det gäller bl.a. förslag om investeringsstöd för att stimulera till ökat bostadsbyggande, ett program för nödvändiga investeringar i miljonprogrammets bostadsområden och en utvidgning av ROT-stödet så att det innefattar en klimatbonus och även kan utgå till åtgärder i flerbostadshus.

Utgångspunkten för de förordade satsningarna är att bostaden ska ses som en social rättighet. Bostadspolitiken ska därför utformas som en grundläggande del i den generella välfärdspolitiken och i samklang med en långsiktigt hållbar utveckling. Det innebär också att bostadspolitiken ska kunna bidra till en ökad sysselsättning och till den ekonomiska utvecklingen i landet. Samtidigt ska de bostadspolitiska insatserna utformas så att de aktivt kan bidra till en grön omställning med en minskad energianvändning och ett större miljöansvar.

Förslagen innebär att den rådande bostadsbristen möts med ett kraftigt ökat bostadsbyggande. De rödgröna partierna har som mål att nyproduktionen av hyresrätter under nästa mandatperiod ska fördubblas och att bostadsbyggandet senast 2016 ska uppgå till 40 000 bostäder om året varav en majoritet bör vara hyresrätter. Möjligheterna att klara detta är beroende av den ekonomiska utvecklingen samt insatser från kommunerna.

En viktig del i de satsningar som krävs för att få fart på bostadsbyggandet är ett investeringsstöd med den utformning som skisseras i motionen. Det innebär ett stöd som är inriktat på hyresrätter med rimliga hyror. Produktion och förvaltning av bostäderna ska ske med miljövänlig teknik och krav ska ställas på att fastigheterna har en låg energiförbrukning. Den förordade satsningen föreslås uppgå till 500 miljoner kronor 2011 för att sedan öka till 900 miljoner kronor 2012 och därefter öka ytterligare när en mer långsiktig stödform har hunnit utarbetas.

I stora delar av bebyggelsen från 1960- och 1970-talen, det s.k. miljonprogrammet, krävs nu omfattande investeringar. Fastighetsägare måste göra stora insatser för att restaurera, tekniskt renovera och klimatanpassa bebyggelsen. Behoven är emellertid så omfattande att även staten tillsammans med näringslivet och kommunsektorn måste vara med och dela ansvaret för de nödvändiga insatserna. Upprustningen måste också ske i nära samråd med de boende. Satsningen på att lyfta miljonprogrammets områden måste förutom bostadshusen även omfatta den fysiska miljön i övrigt och olika samhällsfunktioner med ett skol-ROT som den kanske viktigaste insatsen.

Det nuvarande ROT-avdraget har haft positiva effekter som en minskad andel svartjobb och en ökad sysselsättning inom delar av byggbranschen. Problemet är att stödet endast kan utgå till en begränsad del av bostadsmarknaden, och då inte till den del där behoven är störst. I motionen föreslås därför att det nuvarande avdraget kvarstår men att stödet utvidgas till att omfatta även flerbostadshus och dessutom får en tydlig klimatprofil. För att uppnå största möjliga konjunkturstabiliserande effekt bör avdraget också vara tidsbegränsat. Förslaget innebär att en extra klimatbonus ska kunna utgå för angelägna effektiviseringsåtgärder i radhus, villor, ägarlägenheter och bostadsrättsföreningar. Även den nya möjligheten till ROT-stöd för flerbostadshus bör ges en klimatprofil så att en minskad energianvändning på minst 30 % uppnås.

Med den förordade omfattningen av stödet kommer 40 000 till 50 000 lägenheter, primärt i miljonprogrammets hyreshus och bostadsrättsshus, kunna totalrenoveras per år. Förslaget innebär att det tillförs 1,5 miljarder kronor fr.o.m. den 1 juli 2011 och därefter 2,5 miljarder kronor 2012 för ett brett ROT-program som både rymmer en vidgning av det nuvarande ROT-avdraget och en stor satsning på att totalrenovera flerbostadshus i miljonprogramsområdena. Sammanlagt bedöms detta skapa omkring 15 000 fler jobb.

Vi står sammanfattningsvis bakom de ovan beskrivna förslagen i motion 2009/10:Fi15 (s, mp, v) och anser att finansutskottet bör föreslå riksdagen att tillkännage för regeringen vad vi anför i fråga om riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.